

פרק נוסף בסידרה המנחת את הרכב השיכבה השלטת בכל תחומי החיים במדינה - ואת הרקע וההשקפות שלה

מהפולחן דרך עריסטון

אל ה"דונארי"

מאיר ("ממי") דה-שליט שהיה קצין בצבא הבריטי ודן טולקובסקי (דיסקונט) שהיה קצין בצה"ל וקודם לכן בצבא הבריטי. כבר בצבא מתחילים המחליטנים להכיר היטב זה את זה, ולחיות במסגרות מש" להם. בצה"ל, כבכל צבא (כימעט), יש מגוריקצינים, שהם נפרדים ממגורי בעלי הדרגות האחרות. וחוריי-אוכל לקצינים, שק"ם לקצינים וסמלים, וגם בבתי-ההבר" ראה הצבאיים — ולהבדיל בבתי-הכלא של הצבא — משוכנים הקצינים באגפים משלהם. אלה יוצרים מסגרות חברתיות נפרדות, שבהן מתרגלים הקצינים הצעיר רים לראות את עצמם כעלית גם במובן החברתי, ולא רק מתוקף ההיררכיה הצבאית.

גם חיילי הנח"ל מצויים לאורך כל שריר תם הצבאי במסגרות נפרדות משלהם: הם עוברים טירונות נח"ל, קורס מכ"ם של הנח"ל, גדוד נח"ל מוצנח ויחידות צבאיות אחרות המיוחדות לחיל זה. מובן שבעת שירותם הצבאי בקיבוצים או בהאחי זווית אין חיילי הנח"ל באים במגע רב עם חיילים אחרים, ולפחות בעת שירותם של כותב שורות אלו בצבא היה מקובל לומר שיש "צבא" ולצידו יש נח"ל. ה" עובדה שרמת-ההשכלה בין חברי הגרעיני גים הנח"ל לאיים גבוהה בהרבה מן הממוצע בצבא, ושרבים מחברי הגרעינים הללו היו עשויים להיות מועמדים ודאיים ל- קורס-קצינים לולא שירותם בחיל זה, יוצרת גם כאן תחושת אליטיות ברורה.

אוניברסיטות בארץ ובעולם

עם תום השירות הצבאי הסדיר נפתח חיים לפני המחליטנים כמה מסלולי המשך. מעטים ממשיכים את שירותם בצבא הקבע, וחלק מן הנח"לאים נשארים בקי- בוצ' — אם לכל חייהם, ואם תקופה מסויי- מה. עד שהם מחליטים להימנות על המעמד הידוע של "עוזבי קיבוץ". אך רובירובם של המחליטנים (להוציא בני הקיבוצים ובני המושבים, הפונים לכך, לעתים, בתי קופה מאוחרת יותר) פונים ללימודים אוני- ברסיטאיים.

תשעים אחוז ויותר מבין המחליטנים זכו בהשכלה אוניברסיטאית, או בהשכלה על- תיכונית אחרת, בדמות בתי-ספר צבאיים גבוהים. בתי-ספר למינהל ולעסקים ובתי- ספר גבוהים למדעים טכנולוגיים.

בשנים שבהן גדלו והתחנכו המחליטנים לילדיהם הארץ, או אותם ביניהם שהגיעו לכאן בגיל צעיר, היו רק שני מוסדות כאלו פתוחים לפניהם: האוניברסיטה הי- עברית בירושלים והטכניון בחיפה. אך רבים מאוד בין המחליטנים לא עשו את תאריהם האקדמיים בארץ — לפחות לא בכל שלביהם.

באשר לבני "המעמד השליט", אדירי- ההון העירוניים ובעלי האחוזות מן המר- שבות היה הדבר כימעט ברור מאליו, שבניהם ילמדו בחוץ-לארץ. מדוע לא? כסף אינו חסר, ולכן (המחליטנים הם כימ- עט תמיד גברים) מגיע "נופש" אחרי השירות הצבאי (ולעיתים גם במקומם). האוניברסיטות בחו"ל גם טובות יותר, כשם שטובות יותר הגבינות המגיעות משם, הוויסקי והסיגריות.

אך גם למחליטני "המעמד החדש" — הביורוקרטיה ההסתדרותית והממשלתית, מיסודה של "תנועת העבודה", בני הקיבוץ צים והמושבים — לא היתה סיבה מיוחדת לקינאה. הללו, בדרך כלל, לא נשלחו מייד אחרי השירות הצבאי על-ידי הוריי- הם בעלי-האמצעים — הורים כאלה לא תמיד היו להם. לאלה דאגו "התנועה",

חלק זה של הסידרה עוסק במחליטן עצמו — במוצאו, ברקע שלו, בחינוכו, בשירותו הצבאי, בהשכלתו הגבוהה, בדפוס הקאריירה שלו, בקשריו החברתיים ובהשקפת-עולמו. הפרק הקודם דן במקומות שבהם מתגוררים המחליטנים הישראליים — בשכונות היוקרה של הערים הגדולות, במושבים ובקיבוצים. באותו פרק גם נסקרו הגימנסיות שבהן החלה מתעצבת השקפת-עולמם של מחליטני ישראל — "בית-הספר הריאלי" בחיפה, גימנסיה "הרצליה" בתל-אביב, "הגימנסיה העברית" בירושלים, בתי-הספר החקלאיים בנ-שמן, "כדורי", מיקווה-ישראל וגבעת השלושה, ובמוסד החינוכי של השומר- הצעיר במישמר העמק.

מאחורי שלמה פרנקל

זבולון המר שירת בנח"ל. מבין המחלי- טנים החשובים האחרים אפשר לציין את בומה שביט, שהיה פלמ"חניק, אפרים ריינר (בנק הפועלים) שהיה קצין בצה"ל,

וייצמן היה קצין כבר בצבא הבריטי, וייגאל ידין היה קצין כבר בהגנה. יצחק מודעי השתחרר מצה"ל בדרגת סגן-אלוף, ואריאל שרון השתחרר כאלוף. ואילו

זבולון המר: תמיד: אצל

זבולון המר: תמיד: אצל

לסקוב: הצבא הבריטי

יגאל ידין: ההגנה

חינוכם של המחליטנים הישראליים אינו מסתיים, כמובן, בבתי-הספר הי- תכנוניים. עיצוב השקפת-עולמם נמשך בי- צבא, ולאחר מכן באוניברסיטות.

כמי שלמדו בגימנסיות יוקרתיות ומעור- לות, המחליטנים הם באורח "טבעי" מוע- מדים לאחד משני מסלולים:

● המסלול הראשון הוא המסלול הי- צבאי "הרגיל". במסלול זה מגיעים המח- ליטנים, מייד אחרי הטיירונות, או מעט לאחר מכן, לבתי-הספר לקצינים, ומקבלים דרגות קצונה.

בתקופת טרם-המדינה עשו המחליטנים מסלול זה בצבא הבריטי, אך גם בורעות שונות של אירגוני "ההגנה" ואצ"ל, ולאחר מכן בצה"ל. כך מתרגלים המחליטנים כבר בשנות בחרותם לקבל על עצמם אחריות, לפקד ולפקח, להטיל מרות ולראות את עצמם כמי שמייצגים את הפיקוד הגבוה כלפי החיילים מן השורה, "העם".

חלק מן המחליטנים הללו — בני הבור- גנות העירוניות, צאצאי איכרי המושבות, הקיבוצניקים והמושבניקים, ממשכים בי- קאריירה צבאית. חלקם המכריע משתחרר אחרי השירות המוארך מעט (בגלל דרגת הקצונה) ופונה ללימודים באוניברסיטות. ● המסלול השני הוא המסלול הי- פלמ"חני-נח"לאי. מסלול זה מיוחד, בדרך כלל, לבני "המעמד החדש", אותם הגמנים על "תנועת העבודה".

חלק מכריע מן הקצונה הבכירה של צה"ל, בשלושים שנות קיום המדינה, הגיע מן המסלול הזה. אך מן הפלמ"ח באו גם מחליטנים רבים אחרים, שסיימו בו את שירותם הצבאי כטוראים או כסמלים.

הנח"ל — נוער-חלוצי-לוחם — עוצב במתכונתו של הפלמ"ח. גם הוא קלט את בוגרי תנועות-הנוער למיניהן, של תנועת העבודה ושל הימין, איחדם במסגרות חב- רתיות מגובשות שבהן נמשך, כמובן, החי- נוך "התנועת". אך חשוב לא פחות מן החנינון הוא אורח-החיים: הפלמ"חניק, והנח"לאי אחריו, אינם חיילים רגילים. כאנשי-צבא הם שייכים ליחידות מובחר- רות, בעלות מוטיבציה גבוהה, ואחוזי-נפג- עים גבוה במילחמות ישראל. כזה היה הפלמ"ח כולו, וכזהו גדוד הנח"ל המוצנח שאליו מגיעים הנח"לאים הכשירים לצי- ניהל.

אך הפלמ"חניקים והנח"לאים אינם רק אנשי צבא. הם גם חקלאים, העושים חלק ניכר משרותם הלאומי בהתיישבות העו- רת, וכאן נוצרת לראשונה הברית בין מחליטני "המעמד החדש", העירוניים והי- כפריים שביניהם.

השרות

הצבאי

אין טעם להביא כאן שמות רבים. תישעים אחוז ויותר מן המחליטנים שגדלו ושהתחנכו בארץ עברו באחד משני המסלולים הללו — של הקצונה בצבא הבריטי, בהגנה ובצה"ל, ושל הפלמ"ח- נח"ל. מבין שרי ממשלת ישראל שהסי- פיקו (או הואילו) לשרת בצבא או באיר- גוני המתחרת היו מנחם בגין, חיים לב- דאו ושמאל חמיר קצינים באצ"ל, עור